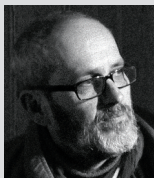

RAPORT

Nelítostné
dětské oči

Maďarský filmový a divadelní režisér **János Szász** vypovídá ve věci svého nového filmu

Velký sešit, který patřil v hlavní soutěži MFF Karlovy Vary k nejpřesvědčivějším.

Hlavními hrdiny jsou dva třináctiletí chlapci, dvojčata, což připomene dospívající sourozence ve vašem slavném filmu Witmanovic hoši. V čem jsou si obě dvojice podobné? Především si myslím, že tím nejdůležitějším je ve filmu druhá světová válka, která pohnula lidmi i dějinami. Obě chlapecké dvojice jsou si blízké tím, že i když Witmanovic hoši neprožívají válečné hrůzy, přesto žijí ve světě, který je jim nepřátelský, a snaží se nenechat se jím převálcovat. Brání se a dělají to po svém.

Přístupují k tomu s obdivuhodnou systematickostí...

Jako k náročnému úkolu, který jim dali rodiče. Musí udělat vše, aby přežili. A to chce systém.

Musí se nejen vyrovnávat s tvrdostí doby, ale i sami se učít krutosti, pragmatičnosti. A jde jim to.

Jinak by neměli šanci. Trénují odolnost, cvičí se ve snášení hlady a bolesti, zbavují se přebytečných emocí, které jim jsou momentálně k ničemu.

Ano, velmi silná je scéna, kdy kluci páli matčiny láskyplné dopisy...

Matka je v tu chvíli daleko, nemůže jim pomoci. Ale všimněte si, chlapci jsou pořád schopni citu: Nakonec se sblíží s babičkou, s níž si byli zpočátku hodně vzdálení, a vděčně vzpomínají na židovského ševce, který jim v těžké chvíli pomohl.

Postavy dětí jsou ve vašich filmech velice významné, často jde o nositele poselství. Proč?

Patrně proto, že sám mám tři děti a považuji za důležité zkoumat, jak se dívají na svět dospělých. Myslím, že ho nemají rádi, často ho vnímají až s odporem. Chci se dobrat toho, proč tomu tak je.

■ (ap)

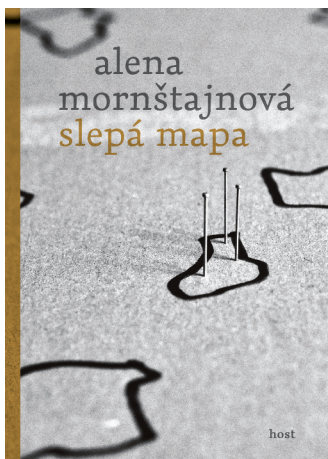
KULTURA

Zrození vypravěčky z Valmezu

Alena Mornštajnová (1963) je novým jménem české literatury, které mohli pozornější čtenáři doposud zaregistrovat pouze u několika knih přeložených z angličtiny. Tu také ve Valašském Meziříčí vyučuje. Nyní se však veřejnosti představuje románem **Slepá mapa** (Host) a tento vstup na literární scénu je suverénní.

Román je rodinnou ságou, příběhem Anny, Alžběty a Anežky, příslušnic tří generací. Na jejich osudech jsou zachyceny takřka všechny historické zvraty, které doprovázely náš stát od jeho vzniku až do současnosti. Dotýká se velké hospodářské krize, zabraní Sudet a mobilizace, obou světových válek, komunistického převratu, obsazení země spojeneckými vojsky, normalizace i polistopadové reality. Všechny tyto dějinné události přímo a citelně ovlivňují osud rodiny.

Román je rozdělen do dvou částí. V první části líčí vypravěčka

osudy své babičky a matky. Ty začínají v okamžiku, kdy babička Anna se svým milým odjíždí přes odpor svých rodičů do severočeského pohraničního městečka. Propuká první světová válka, ve které je manžel raněn, Anna sama později umírá na tuberkulózu. Před druhou

světovou válkou pak její dcera Alžběta z městečka ležícího v Sudech prchá. Ve druhé části románu pak vypravěčka Anežka zachycuje vlastní dramatický osud končící až v současnosti.

Ani jedna z protagonistek není plochou postavou. Mají kladné i záporné vlastnosti a nevyhýbají se jim pochybení, která vedou k dramatickým změnám i tragickým následkům. Příběh se odvíjí v rychlém a strhujícím sledu, ani bezmála čtyři sta stran není pro zachycené období mnoho.

V případě Aleny Mornštajnové lze opravdu hovořit o pozdním debutu. O to příjemnějším překvapením je román, který se neuzavírá v historii a nebojí se současnosti. Po formální ani po obsahové stránce se nejedná o žádný experiment. Přesto jsem se od knihy nemohl odtrhnout a přečetl jsem ji na jeden zátah. Stačilo kouzlo vyprávění.

■ **Pavel Kotrla**, literární publicista

ZPĚVNÍK JANA BURIANA (134)

Prázdniny na volné noze

Jan Burian
písníkář

Až napíšu tenhle fejeton, budu mít volno. Opravdu se těším, člověk pořád nemůže jen pracovat, i když ho práce baví. Musím taky někdy vypnout a jen tak si užívat.

Umím to vlastně ještě? Být na volné noze je v tomto směru hrozně nevýhodné. Člověk by řekl, že to, že si může určovat sám, kdy má pracovat a kdy ne, je úžasná výhoda, ale kdepak! Prostě jen zapomenete na radostný odpočinek, a když si náhodou v neděli nebo ve svátek uděláte volno, vyčítáte si, co jste všechno mohli za tu dobu, co se tu flákáte, udělat. Začnete se chovat tak zodpovědně, že se stáváte tvorem nebezpečným sobě samému, tudíž jednoznačně nezodpovědným...

Tak trochu si nalhávám, že vlastně práce sama je pro mě odpočinkem, že umím střídát různé profese a u jedné si odpočinu od druhé. Jenže to je samozřejmě nesmysl, protože každá z těch činností, které mě baví, s sebou přináší i různé otravné úkony – třeba řízení auta na větší vzdálenosti, což rozhodně ne-

patří k věcem, které mě nějak naplňují nebo mi dokonce přinášejí uspokojení. Jistě, naučil jsem se při řízení využívat čas tak, aby to nějaký smysl mělo – poslouchám nahrávky, které si někdy poslechnout musím, pouštím si i naučné pořady a snažím se pouze nekonzumovat tu hloupost, kterou mi nabízí většina rozhlasových stanic. Ale že bych si tím nějak odpočinul? To asi ne...

No prosím, a za chvíli budu mít to volno. Už je to tady! Co teď?

Nabízí se tolik možností, jen si nějakou vybrat. Mohl bych třeba vyrazit na festival do Karlových Varů, ostatně jsem tam jako účastník ještě nikdy nebyl, i když tu akci sleduji z dálky už dobrých čtyřicet let... Letos jsem se tam propracoval a hned první večer jsem zpíval na pódiu České televize na Divadelním náměstí, jenže to byla zase práce, že. Na trávníku před jevištěm se povalovalo asi dvacet lidí, pár jich sedělo na lavičkách a já jim zpíval. A tak jsem ani nemohl potkat Manuela Oliveiru, stoletého portugalského režiséra. Možná bych ho zastihl na Letní filmové škole v Uherském Hradišti, měl bych to i s předlůdkou portugalských filmů, navíc tam je kousek od kina bazén a jezdí tam spousta známých... Ale nepotkám ho, protože tou dobou už zase volno mít nebudu.

Zhruba stejný počet lidí jako na to vystoupení ve Varech včera přišel na faru v Holostřevěch, kam si

mě pozvali, abych v rámci pravidelného setkání, které v létě pořádá pan farář Frouz, hovořil o své knize *Nežádoucí návraty* E. F. Buriana. Hlavně o tom, jak jsem se vyrovnal s faktem, že můj otec byl na jedné straně génius a na druhé komunista, což mnohým lidem připadá nepochopitelné. Před začátkem diskuze mě přítomní pozvali ke společné večeři. Než se pustili do jídla, tak se krásně společně pomodlili – zpěvem poděkovali za ty dary – a já jako bezvěrec jim zase trochu záviděl, že takhle žít neumím. Až budu mít volno, možná bych měl jet právě sem. Anebo někam jinam, kde se před večeří zpívá a lidé se navzájem pozorně poslouchají. Je tolik možností, co by člověk měl udělat a co by ho vnitřně obohatilo...

Tak, fejeton už mám skoro napsaný – a před sebou deset dní volna. Doufejme, že nikdo nezavolá a nebude po mně nic chtít. Musím si to pořádně vychutnat! Mohl bych se třeba v klidu podívat na zprávy v televizi a pak si pustit nějaký film, něco hodně zábavného, mám jich tu spoustu... Můžu si u toho aspoň uklízet v počítači, mám tam strašný binec a nikdy mi na to nezbude čas... Taky bych mohl třeba dopsat ten článek, co jsem tuhle slíbil, dodělat korekturu, mám tu i spoustu nerozpracovaných námětů a nápadů... Tak do toho, ty filmy můžou přece počkat... Ještě že mám to volno!